

PRIKLAUSOMYBĘ NUO ALKOHOLIO TURINČIŲ PACIENTŲ SLAUGOS POREIKIAI: SLAUGYTOJŲ IR PACIENTŲ NUOMONĖS TYRIMAS

Ana Kikiličienė^{1,2}, Kastytis Dapšys¹

¹VšĮ Respublikinė Vilniaus psichiatrijos ligoninė,

²Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Slaugos ir rūpybos katedra

Raktažodžiai: slaugos poreikiai, priklausomybė nuo alkoholio, komforto teorija.

Santrauka

Tyrimo tikslas buvo iširti priklausomybę nuo alkoholio turinčių pacientų slaugos poreikius. Tyri-me dalyvavo 89 pacientai, turintys priklausomybę nuo alkoholio ir 103 slaugytojai, dirbantys RVPL su tokiais pacientais. Atliktas kiekybinio tyrimo meto-das – anketavimas. Tyrimui buvo pritaikyta anoni-minė anketa, sudaryta remiantis D. Drungilienės ir kt. (2011) tyrimo instrumentu, skirtu pacientų, tu-rinčių priklausomybę nuo opioidų lūkesčiams tirti. Tyrimo rezultatai parodė, kad skyriaus aplinką di-džioji pacientų dalis vertino patenkinamai, tuo tarpu slaugytojos dažniausiai aplinką vertino gerai arba labai gerai. Anot pacientų ir slaugytojų, daugiau-sia įtakos slaugos kokybei skyriuje turi mokėjimas atlikti slaugos procedūras ir nuolatinis slaugytojo kvalifikacijos kėlimas. Slaugytojai savo profesiona-lumą vertina šiek tiek geriau, nei pacientai, taip pat slaugytojams dažniau nei pacientams atrodo, kad jie laikosi profesinės etikos. Slaugytojams dažniau atrodo, kad pacientai labiau patenkinti teikiamo-mis paslaugomis, nei jie yra iš tikrųjų, taip pat slau-gytojai savo elgesį su pacientais vertina geriau nei pacientai. Jiems slaugytojų elgesys dažniau atrodo neutralus. Slaugytojams dažniau nei pacientams at-rodo, kad jie užtikrina pacientų teisę į privatumą ir konfidencialumą, taip pat slaugytojams labiau nei pacientams atrodo, kad jie gerbia visus pacientus, jų asmeninius įpročius, rūpinasi jų saugumu, gera-noriškai bendrauja su kolegomis, sugeba bendrauti su pacientais ir jų šeimos nariais bei stengiasi juos įtraukti į slaugos procesą. Tuo tarpu pacientams la-biau nei slaugytojams atrodo, kad slaugytojai teikia

pirmumą kai kuriems pacientams. Slaugytojai ge-riau nei pacientai vertina savo asmenines savybes, bendraujant su pacientais. Apibendrinant galima da-ryti išvadą, kad fiziniai pacientų slaugos poreikiai patenkinami geriau nei funkciniai bei socialiniai.

Įvadas

Slaugytojų darbas įvairiose medicinos srityse turi daug bendrų ypatumų, bet skiriasi savo specifika, nes tai sąly-goja skirtingi pacientų poreikiai. Darbas su nuo alkoh-olio priklausomybę turinčiais pacientais yra individualus, komfortas yra būtinas komponentas optimaliai palaikyti biologines, psichologines ir socialines funkcijas [1, 5, 6]. Didelė atsakomybė slaugytojams tenka nustatant pacientų, sergančių alkoholine psichoze, slaugos poreikius [3]. Lie-tuvoje nėra atlikta slaugos mokslinių darbų, kurie vertintų pacientų, turinčių priklausomybę nuo alkoholio, poreikius ne tik iš paciento, bet ir iš slaugytojų pozicijos [7]. Nėra sukurta ar/ir adaptuota instrumentų, galinčių nustatyti pa-ciento, turinčio priklausomybę nuo alkoholio, poreikius. Slaugos poreikių nustatymas padėtų slaugytojai identifi-kuoti slaugos problemą ir vėliau planuoti tokių pacientų ilgalaikę kompleksinę slaugą, t.y. slaugos procesu būtų kuriamas nuolatinis komfortas. Todėl priklausomybės ligų specialistai yra svarbi grandis tarp priklausomų asmenų ir visuomenės [2, 4].

Tyrimo tikslas: iširti priklausomybę nuo alkoholio tu-rinčių pacientų slaugos poreikius.

Metodai

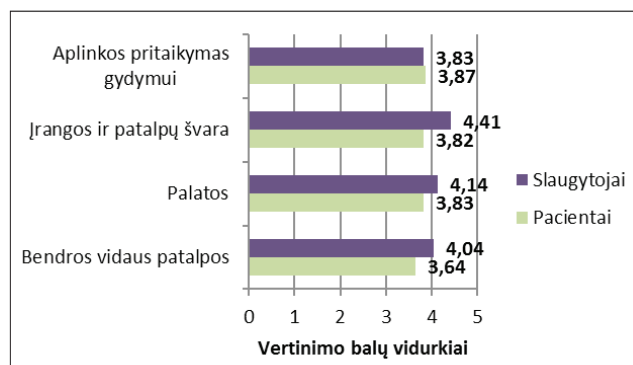
Tyrimas buvo vykdomas 2014 m. kovo - 2015 m. sau-sio mėn. Respublikinėje Vilniaus psichiatrijos ligoninėje (RVPL). Atliktas kiekybinio tyrimo metodas – anketavi-mas. Tyrimui buvo pritaikyta anoniminė anketa, sudaryta remiantis D. Drungilienės ir kt. (2011) tyrimo instrumentu, skirtu pacientų, turinčių priklausomybę nuo opioidų, lū-

kesčiams tirti [2]. Tyrime dalyvavo 89 pacientai, turintys priklausomybę nuo alkoholio ir 103 slaugytojai, dirbantys RVPL su tokiais pacientais. Anketoje pacientams pateiktas 21 standartizuotas klausimas, o slaugytojams – 25 klausimai (kai kurie klausimai vienodi tiek slaugytojams, tiek pacientams). Pacientų slaugos poreikiai skirstomi į fizinius (1 klausimas, kuris apėmė 4 aplinkos faktorius), funkcinis (2-9 klausimai) ir socialinius (10-14 klausimai). Kiti klausimai buvo sociodemografiniai. Kaip tenkinami įvairūs poreikiai, pacientams reikėjo įvertinti nuo 1 (labai blogai) iki 5 (labai gerai). Tyrimo duomenų analizei atlikti naudotos SPSS 22 ir Office Excel 2007 programos. Pacientų ir slaugytojų požiūrių lyginimui naudoti neparametriniai Mann-Whitney ir chi kvadrato (χ^2) kriterijai dviem nepriklausomoms imtims.

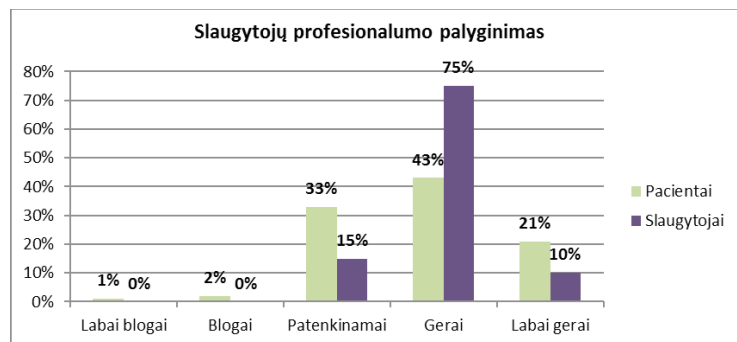
Tyrimui vykdyti buvo gautas Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Bioetikos centro leidimas Nr. BECKS(M)-239.

Tyrimo rezultatai

Daugiausia pacientų buvo 20-30 metų amžiaus grupės (38 proc.), mažiausiai per 60 metų amžiaus grupės (2 proc.). Daugiau moterų (61 proc.), nei vyrų (39 proc.).

1 pav. Skyriaus aplinkos įvertinimo palyginimas tarp slaugytojų ir pacientų

2 pav. Slaugytojų profesionalumo įvertinimo palyginimas

Slaugytojų amžius svyravo nuo 23 iki 70 metų amžiaus, amžiaus vidurkis – $45 \pm 10,2$. Didžiausią grupę sudarė 41-50 metų amžiaus (35 proc.), mažiausią – per 60 metų amžiaus slaugytojos (8 proc.). 95 proc. slaugytojų – moterys.

Pirmiausia buvo įvertinti pacientų fiziniai, funkciniai bei socialiniai slaugos poreikiai bendrai. Fizinių slaugos poreikių vertinimo vidurkis buvo $3,79 \pm 0,75$ balo, funkcinų poreikių – $3,72 \pm 0,69$ balo, socialinių poreikių – $3,73 \pm 0,65$ balo. Panašu, kad fiziniai pacientų slaugos poreikiai patenkinami geriausiai.

Vertinant skyriaus aplinką, didžioji pacientų dalis ją vertino patenkinamai (36-51 proc.), tuo tarpu slaugytojos dažniausiai aplinką, tiek bendras patalpas, palatas ir apskritai švarą vertino gerai arba labai gerai (40-90 proc.). Rezultatai rodo, kad slaugytojos statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) geriau nei pacientai vertina bendras vidaus patalpas, palatas bei įrangos ir patalpų švarą (1 pav.).

Didžioji dalis tiek pacientų (64 proc.), tiek slaugytojų (86 proc.) vertina slaugytojų profesionalumą gerai arba labai gerai. Palyginus jų įvertinimus tarpusavyje, paaiškėjo, kad statistiškai reikšmingai ($p = 0,000$; $\chi^2(2) = 21,910$) slaugytojos geriau vertina savo profesionalumą, nei pacientai (2 pav.).

Anot pacientų, daugiausia įtakos slaugos kokybei skyriuje iš visų išvardintų aplinkybių turi mokėjimas atlikti slaugos procedūras ir nuolatinis slaugytojo kvalifikacijos kėlimas. Slaugytojoms taip pat atrodo, kad daugiausia įtakos slaugos kokybei turi mokėjimas atlikti slaugos procedūras. Apskritai, slaugytojams visos išvardintos aplinkybės statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) atrodo turinčios daugiau įtakos slaugos kokybei, nei taip atrodo pacientams.

Kalbant apie profesinę etiką ir teisę į pacientų privatumą, didžioji dalis slaugytojų teigė, kad jie visada, ar beveik visada laikosi profesinės etikos (99 proc.). 34 proc. pacientų atrodo, kad slaugytojos kartais laikosi etikos, kartais ne. Vėlgi, slaugytojoms statistiškai reikšmingai ($p = 0,000$; $\chi^2(2) = 57,217$) dažniau nei pacientams atrodo, kad jos laikosi profesinės etikos (3 pav.).

Didžiąją dalį (94 proc.) slaugytojų taip pat atrodo, kad jie užtikrina pacientų teisę į privatumą ir konfidencialumą, o 40 proc. pacientų atrodo, kad teisę į privatumą slaugytojai užtikrina tik kartais. Vėlgi, šis skirtumas yra statistiškai reikšmingas ($p = 0,000$; $\chi^2(2) = 36,396$) (4 pav.).

Pacientams teko įvertinti savo pasitenkinimą skyriuje teikiamomis slaugos paslaugomis, o slaugytojams – įvertinti, kiek patenkinti slaugos paslaugomis yra pacientai. Statistiškai reikšmingai ($p = 0,000$; $\chi^2(2) = 38,216$) slaugytojams atrodo, kad pacientai labiau patenkinti teikiamomis

paslaugomis, nei jos yra iš tikrųjų (5 pav.).

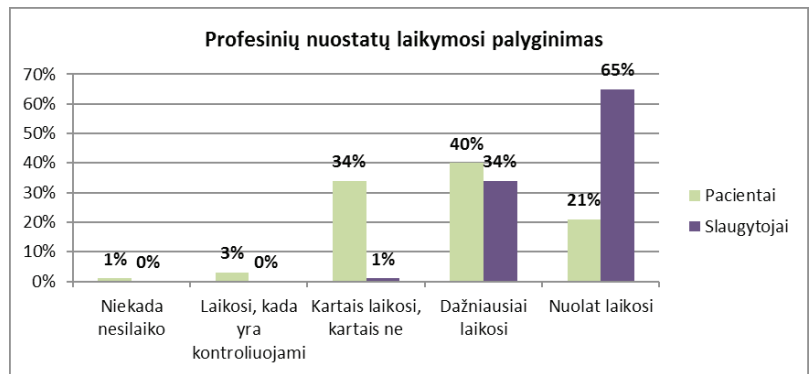
Įvertinus skyriaus slaugytojų elgesį, slaugant pacientus ir palyginus slaugytojų ir pacientų vertinimus, taip pat gauti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p=0,000$; $\chi^2(2)=24,819$). Slaugytojai savo elgesį su pacientais vertina geriau nei pacientai. Jiems slaugytojų elgesys dažniau atrodo neutralus, nei blogas, nei geras (6 pav.).

Dirbančių skyriuje slaugytojų gebėjimą bendrauti slaugos proceso metu pacientai dažniausiai vertino teigiamai, nors maždaug trečdalis pacientų teigė, kad tokiu elgesiu slaugytojai pasižymi tik kartais. Slaugytojai priešingai, beveik visu 100 proc. teigė, kad jie visada arba beveik visada gerbia pacientus, rūpinasi jais ir sugeba bendrauti. Statistiškai reikšmingai ($p<0,05$) slaugytojams labiau nei pacientams atrodo, kad jie gerbia visus pacientus, jų asmeninius įpročius, rūpinasi jų saugumu, geranoriškai bendrauja su kolegomis, sugeba bendrauti su pacientais ir jų šeimos nariais bei stengiasi juos įtraukti į slaugos procesą. Tuo tarpu pacientams labiau nei slaugytojams atrodo, kad slaugytojai teikia pirmumą kai kuriems pacientams (7 pav.).

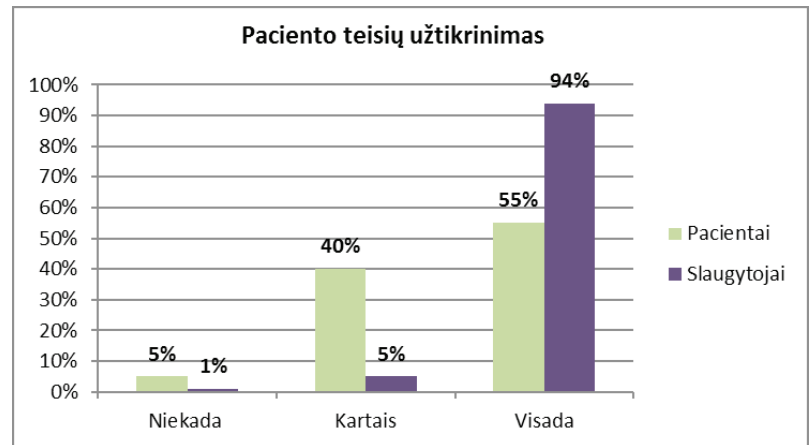
Panašūs skirtumai gauti ir palyginus slaugytojų bei pacientų skyriaus slaugytojų asmeninių savybių, bendraujant su pacientais, vertinimą. Slaugytojos statistiškai reikšmingai ($p<0,05$) geriau nei pacientai vertina savo asmenines savybes, bendraujant su pacientais (8 pav.).

Rezultatų aptarimas

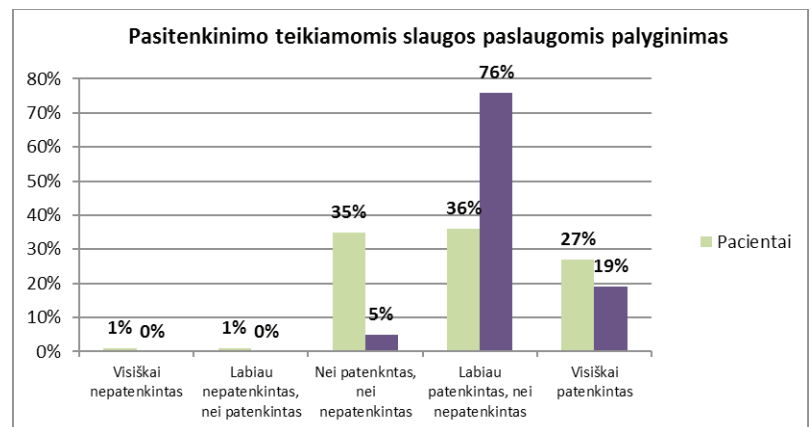
Rezultatai rodo, kad fizinius slaugos poreikius pacientai įvertino aukštesniais balais, nei funkcinis ir socialinius, nors fizinę skyriaus aplinką didžioji dalis pacientų vertino patenkinamai. Svarbus faktorius, lemiantis paciento fizinę ir psichologinę būseną bei stipriai turintis įtakos sėkmingam jo sveikimo procesui yra komfortas. K. Kolcaba (2004) nurodo, kad aplinka (temperatūra, šviesa, garsai, kvapai, spalva, baldai ir kiti žmogaus patirties faktoriai) yra labai svarbi komforto sudėtinė dalis. Galbūt, jau šio toks nepasitenkinimas skyriaus aplinka, turi įtakos mažesniai pasitenkinimui slaugos apskritai. Kaip matyt iš rezul-

3 pav. Profesinės etikos nuostatų laikymosi palyginimas

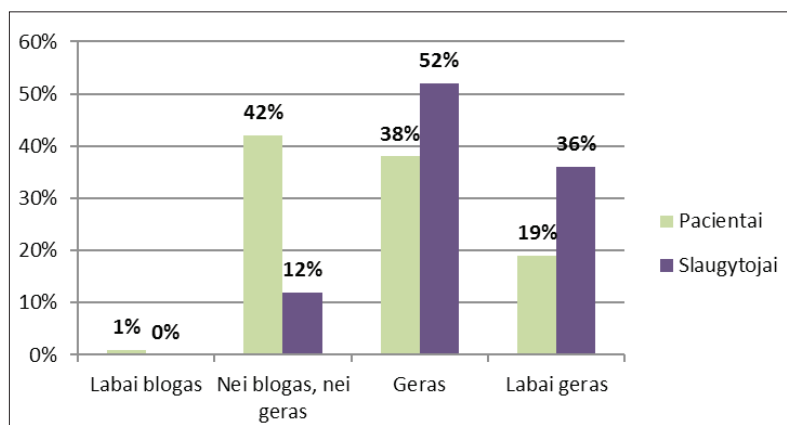

4 pav. Nuomonių dėl paciento teisių į privatumą ir konfidencialumą užtikrinimo palyginimas

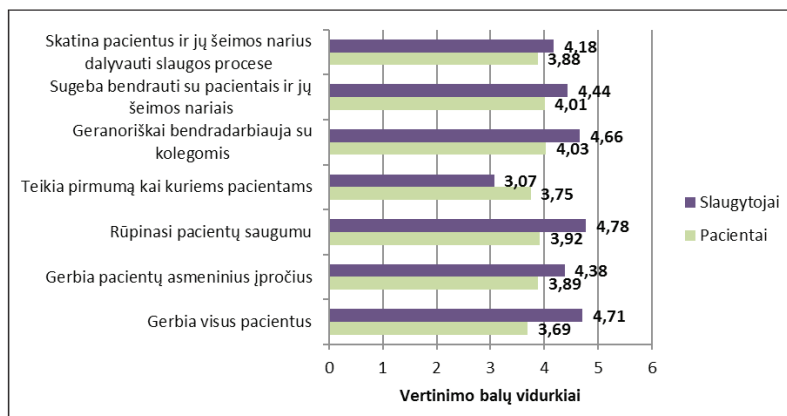

5 pav. Pasitenkinimo teikiamomis slaugos paslaugomis palyginimas

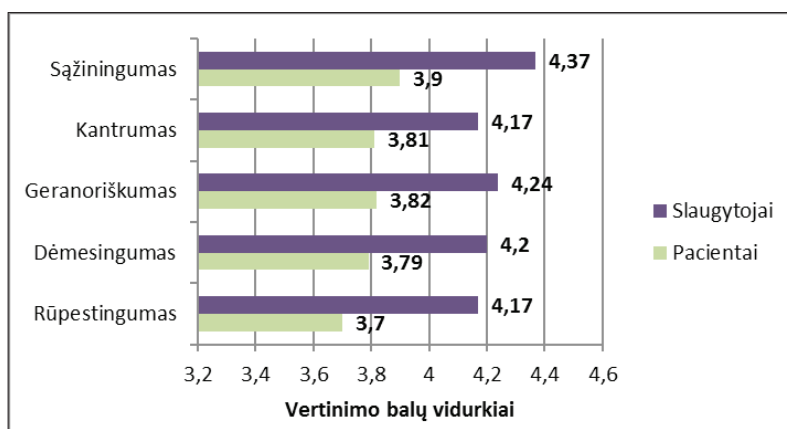
tatų, pacientai prasčiau nei slaugytojai vertina tiek jų profesionalumą, tiek jų profesinės etikos nuostatų laikymąsi, gebėjimą užtikrinti pacientų teisę į privatumą ir konfiden-

6 pav. Slaugytojų elgesio įvertinimo palyginimas

7 pav. Dirbančių skyriuje slaugytojų gebėjimo bendrauti įvertinimo palyginimas

8 pav. Slaugytojų asmeninių savybių vertinimo palyginimas

cialumą, jų gebėjimą bendrauti slaugos proceso metu bei jų asmenines savybes ir apskritai yra mažiau patenkinti slaugos paslaugomis, nei atrodo slaugytojams. Aišku, komforto

teorijos požiūriu fizinė ir psichinė priklausomybė nuo alkoholio yra didžiausias diskomfortas [5]. Taigi, dėl savo priklausomybės šie pacientai gali jausti daugiau diskomforto apskritai, turėti didesnius slaugos, medicininius, socialinius, psichologinius poreikius ir neįvertinti slaugytojų pastangų bei geranoriškumo. Kita vertus, galbūt dėl didesnių tokių pacientų poreikių, slaugytojai ne visada pajėgūs duoti tiek, kiek jiems reikia, dėl to ir atsiranda šie skirtumai tarp slaugytojų ir pacientų slaugos kokybės vertinimų.

Išvados

1. Skyriaus aplinką didžioji pacientų dalis vertino patenkinamai, tačiau fiziniai pacientų slaugos poreikiai patenkinami geriau nei funkciniai bei socialiniai. Didžioji dalis pacientų vertina slaugytojų profesionalumą gerai arba labai gerai. Anot pacientų, daugiausia įtakos slaugos kokybei skyrįje turi mokėjimas atlikti slaugos procedūras ir nuolatinis slaugytojo kvalifikacijos kėlimas. Trečdaliui pacientų atrodo, kad slaugytojos kartais laikosi etikos, kartais ne, taip pat ne visada užtikrina jų teisę į privatumą ir konfidencialumą, jų elgesys su pacientais dažniau neutralus, ir pacientams atrodo, kad slaugytojai teikia pirmumą kai kuriems pacientams.

2. Slaugytojai skyriaus aplinką, tiek bendras patalpas, palatas ir apskritai švarą vertino gerai arba labai gerai. Gerai arba labai gerai jie vertino savo profesionalumą. Didžioji dalis slaugytojų teigė, kad jie visada ar beveik visada laikosi profesinės etikos, beveik visada užtikrina pacientų teisę į privatumą bei konfidencialumą, bei elgiasi su jais gerai arba labai gerai. Slaugytojams taip pat atrodo, kad daugiausia įtakos slaugos kokybei turi mokėjimas atlikti slaugos procedūras.

3. Palyginus pacientų ir slaugytojų požiūrį į slaugos poreikius, statistiškai reikšmingai slaugytojai geriau nei pacientai vertina savo profesionalumą, savo elgesį su pacientais, savo gebėjimą gerbti visus pacientus, jų asmeninius įpročius, rūpintis jų saugumu, geranoriškai bendrauti su kolegomis, su pacientais ir jų šeimos nariais bei įtraukti juos į slaugos procesą, taip pat savo asmenines savybes, bendraujant su pacientais. Slaug-

gytojams dažniau nei pacientams atrodo, kad jie laikosi profesinės etikos, užtikrina pacientų teisę į privatumą ir konfidencialumą. Be to, slaugytojams dažniau nei pacientams atrodo, kad pacientai labiau patenkinti teikiamomis paslaugomis, nei yra iš tikrųjų.

Literatūra

1. DiCenso A. Roles, research and resilience: The evolution of advanced practice nursing. *Canadian Nurse* 2008; 104(9):37-40.
2. Drungilienė D., Slatvickaja N., Žiliukas G. Slaugos paslaugų atitikties opioidinės priklausomybės pacientų lūkesčiams. *Sveikatos mokslai*, 2011; 7(21): 196-201.
3. Grabauskas V., Prochorskas R., Veryga A. Lietuvos gyventojų mirtingumo sąsajos su alkoholinių gėrimų vartojimu. *Medicina*, 2009; 45(12): 46-49.
4. Jasiukevičiūtė T., Danilevičiūtė V., Pajarskienė B. Būsimų medicininės, psichologinės ir socialinės pagalbos specialistų požiūris į priklausomybę, besigydantis asmenis. *Visuomenės sveikata*, 2010; 3(50): 90-99.
5. Kolcaba K, Wilson L. Practical Application Comfort Theory in the Perianesthesia Setting. *American Society of PeriAnesthesia Nurses* 2004.
6. Sangster-Hormley E, Frisch N, Schreiber R. Articulating new outcomes of nurse practitioner practice. *Journal of American Association of Nurse Practitioners* 2013; 25:653-658.
7. Vanagas G., Padaiga Ž., Bagdonas E. Pakaitinio gydymo metadonu kaštų ir naudingumo analizė Lietuvoje. *Medicina*, 2010; 46(4):286-292.

NURSING NEEDS OF PATIENTS WITH ALCOHOL DEPENDENCE: NURSES AND PATIENTS OPINION SURVEYS

A. Kikiličienė, K. Dapšys

Key words: nursing needs, alcohol dependence, comfort theory.

Summary

The aim was to investigate patients with alcoholic addiction care needs. The study involved 89 patients with alcohol dependence and 103 nurses working in RVPL with such patients. A qualitative research method – questionnaire. The study was applied to an anonymous questionnaire, compiled on the basis Drungilienės D. et al. (2011) survey instrument for patients with opioid dependence investigate expectations. The results showed that the Department of Environmental majority of patients rated satisfactory, while nurses are mostly rated as good or very good. According to the patients and nurses, mainly affected by the quality of the nursing section has the ability to perform nursing procedures and permanent nurse training. Nurses appreciate your professionalism slightly better than the patients as well as nurses more patients than they appear to comply with professional ethics. Caregivers often seems that patients are more satisfied with the services than they really are, as well as their caregivers treatment of patients better than the patients. They nursing behavior often seems neutral. Caregivers are more likely than patients feel that they ensure patients' right to privacy and confidentiality, as well as nurses more patients than they appear to respect all patients and their personal habits, take care of their security, communicate with colleagues in good faith, are able to communicate with patients and their families Members and try to involve them in the care process. Meanwhile, more patients than nurses seems that nurses provide priority for some patients. Nurses better than patients assess their personal qualities in dealing with patients. In summary, it can be concluded that the physical needs of the patient better than satisfactory functional and social.

Correspondence to: aniuk83@gmail.com

Gauta 2015-04-30